

Landsbygds-
nätverket ²⁰²⁰
– samverkan för utveckling

2015

Fler unga i gröna näringar – om ägarskiften

Foto: UGA College of Ag (Creative Commons)

Josefin Heed och Johanna Svensson
Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp
för unga i gröna näringar
2015-05-15

Innehåll

Om rapporten	2
Varför fler unga i gröna näringar?.....	2
Olika metoder för ägarskiften och etablering	3
Kartläggning av tidigare arbete inom området	5
Projektet Ung och Grön	5
Bondesokergard.se	5
Förenklingsresan.....	5
Gården byter ägare-LRF Konsult	6
Konkurrenskraftsutredningen	6
Vägen till finansiering av ditt lantbruksföretag- LRF	7
Slutsatser	7
Arbetsgruppens fortsatta arbete	8
Litteratur.....	9

Om rapporten

Denna rapport är en översikt av forskning, framtidsstudier och arbete som gjorts för att ta fram goda exempel på företagsöverlåtelse och nystart av företag i de gröna näringarna. Rapporten gör inte anspråk på att vara heltäckande och om du som läsare kan tipsa om vidare läsning tar rapportförfattarna gärna emot dessa tips. Rapporten är den första delen i det uppdrag som Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för unga i gröna näringar (UGN) fått att ta fram en samling med goda exempel på ägarskiftet av företag inom de gröna näringarna. Syftet med uppdraget är att förbättra förutsättningarna för unga att bli företagare inom gröna näringar. UGN:s arbete ska användas för att komplettera Landsbygdsnätverkets arbetsgrupp för att stärka konkurrenskraften inom de gröna näringarna.

Varför fler unga i gröna näringar?

I landsbygdsprogrammets behovsanalys under rubriken *Fler unga behöver komma in i lantbruket* står:

”Den ökande medelåldern hos kvinnor och män verksamma inom lantbrukssektorn, den låga lönsamheten, brister i arbetsmiljön och de ökande svårigheterna att få tillgång till riskkapital ger ett behov av att underlätta för generationsskifte och nyetablering av lantbruksföretag. Unga lantbrukare behöver komma in i lantbruket för att säkerställa en inhemsk livsmedelsproduktion och som en konsekvens även produktion av kollektiva nyttigheter, såsom biologisk mångfald och ett öppet odlingslandskap.” (Landsbygdsprogrammet, 2014-2020)

Programmet säger att det finns ett samhällsintresse av att unga personer väljer att bli företagare inom de gröna näringarna för att öka livsmedelsproduktionen samt för att producera kollektiva nyttigheter som biologisk mångfald och ett öppet odlingslandskap. Anledningarna till att få idag väljer att bli lantbrukare är osäkerheten kring den långsiktiga lönsamheten, dålig arbetsmiljö, ekonomiska möjligheter att starta samt trygghet.

Konkurrenskraftsutredningen som presenterades den 5 mars syftade till att ta fram förslag på strategi för en livskraftig jordbruks- och trädgårdsproduktion. Utredningen kom fram till att ett problem för de gröna näringarna är den låga förnyringstakten. Ett av utredningens förslag var att ge Jordbruksverket i uppdrag att i samarbete med marknadens aktörer skildra olika former av ägarbyten vid företagsöverlåtelse. Något formellt uppdrag har inte formulerats än.

Det är inte bara inom de gröna näringarna som särskilda satsningar för att locka unga görs, liknande satsningar är allmänt förekommande inom föreningslivet och på många utflyttningsorter. En tanke att ha med sig är att den största skillnaden mellan unga och äldre är att unga har en mängd val framför sig; val av utbildning, arbete, bostadsform, boendeort m.m. Äldre har redan gjort dessa val och blir därför mer trögrörliga i sina val även om förutsättningarna i samhället ändras. Ungas drivkrafter styrs därför mer av hur förutsättningarna ser ut nu, medan äldres val styrs av hur förutsättningarna såg ut när de var yngre. Även äldre företagare styrs självklart av hur omvärlden förändras och av hur framtiden framställs, men det påverkar inte lika snabbt. Problemet med få unga företagare bör i detta perspektiv tolkas som att det beror på att förutsättningarna inte är så goda för branschen generellt, men att det yttrar sig främst i de unga företagarnas val. Om förutsättningarna var bättre skulle fler unga välja att bli gröna företagare.

Att ändra förutsättningarna är dock svårt, därför kommer vi i detta läge fokusera på vad vi kan göra inom de ramar som finns nu, och hur det kan påverka och leda till en utveckling där förutsättningarna är bättre i form av till exempel högre lönsamhet och bättre arbetsvillkor.

Framtidsbilders påverkan på ungas val

Valen vi gör som unga påverkas också av olika berättelser om branschens framtid på längre sikt. Vissa berättelser säger att mer teknik kommer att lösa problemen med matförsörjningen, vissa säger att vi kommer drabbas av katastrofer, vissa att vi kommer få sänka vår levnadsstandard för att undvika katastrofer. Dessa olika berättelser påverkar vilken typ av företagare i de gröna näringarna unga satsar på, de blir en del i den marknads- och omvärldsanalys som varje potentiell företagare gör.

I den här rapporten har vi tittat på två olika framtidsstudier; Rapporten *Hur gör vi 2063?* från KSLA:s Framtidsprojekt samt *Inspel till en nationell livsmedelsstrategi* från den tvärvetenskapliga forskningsplattformen Framtidens lantbruk på SLU.

I Framtidens lantbruks inspel till den nya livsmedelstrategin skriver en grupp forskare att många olika faktorer spelar roll för om människor kommer att välja att bli dagens och framtidens lantbrukare. Lönsamhet i primärproduktionen, arbetsvillkor, möjligheter till fortbildning/utbildning, lantbrukarens status påverkar direkt. Även möjligheter att bedriva deltidslantbruk samt att kombinera detta med andra verksamheter som turism påverkar. Det kringliggande samhällets struktur som tillgång till service, skola, socialt liv, transporter och landsbygdens status spelar också in för om människor kommer välja livet som grön företagare på landsbygden. Forskargruppen slår fast att det svenska lantbruket kommer att behövas och troligtvis bli ännu viktigare i framtiden när klimatförändringarna ger mer effekt och jordens befolkning ökar. De slår också fast att de gröna näringarna kräver längre framförhållning än många andra branscher eftersom satsningar ofta måste vara långsiktiga och eftersom det ofta tar lång tid att ställa om produktionen. Villkoren för de gröna näringarna förändras snabbt vilket gör att det finns många aspekter att ta hänsyn till vid övertagande av befintligt företagande eller start av nytt. Ska produktionen fortsättas i samma riktning, ställas om, satsa på nya maskiner, skala ner och ha gården på deltid i kombination med annan försörjning? (Rydmer et al, 2014).

Det finns alltså en skillnad mellan det *långsiktiga* och *kortsiktiga* behovet av unga gröna företagare. På lång sikt vet vi att behovet av livsmedel kommer att öka. På kort sikt är det svårt med den ekonomiska lönsamheten eftersom mark- och arrendepriiser, löner m.m. stigit i högre takt än priserna på produkterna. Arbetsvillkoren är dåliga, med mycket ensamarbete och högt risktagande. Dessa risker tas framförallt av de individer som väljer att bli gröna företagare, konsumenter påverkas inte i samma utsträckning. Det långsiktiga samhällsintresset av att ha gröna företagare sammanfaller inte med individernas behov av lönsamma företag på kort sikt. Vilka modeller för företagande leder till lönsamhet och hållbar försörjning på kort sikt inom de ramar som finns idag?

Olika metoder för ägarskiftet och etablering

Sammanfattningsvis kan sägas att de modeller som kräver låg känslomässig inblandning, som öppen försäljning, också är de som kräver störst ekonomiskt kapital. De mindre kapitalintensiva modellerna går ofta ut på ett gradvis övertagande av gården, och stämmer överens med hur det traditionellt sett går till när övertagandet sker inom familjen/släkten, när köpare och säljare redan har en relation. Det ska dock sägas att det inte är säkert att det går lätt och smidigt bara för att övertagandet sker inom familjen. Ett problem är att man ofta påbörjar skiftet för sent, kanske i samband med att något av barnen ska ta över. Detta blir dock allt mindre vanligt, och många gröna företagare behöver ställa in sig på att sälja till någon de inte har en relation till. För mindre kapitalintensiva sätt att ta över en gård krävs mer av både köpare och säljare i form av avtal, personkemi och matchning.

Metod för ägarskifte/köp/drift	Fördelar	Nackdelar	Framgångsfaktorer	Hinder
Öppen försäljning	Högre pris, snabbt	Kräver stort kapital av köparen		Kapitalintensivt Svårigheter att få lån
Delägarskap/försäljning till medarbetare		Avtal kan ta lång tid, långsiktig satsning	Börja i god tid. Saklighet, tydlig kommunikation, öppenhet Liknande värderingar	
Sharemilking	Mindre kapitalintensivt, hinner börja få inkomst innan ska betala av.	Avtal kan ta lång tid, långsiktig satsning	Börja i god tid. Saklighet, tydlig kommunikation, öppenhet. Liknande värderingar	Skiften startar ofta för sent. Olika värderingar. Inte visa respekt
Gåva				
Fission (stycka upp olika delar av företaget, sälja till olika personer)	Om består av flera olika verksamheter som vill sälja till olika personer		Skapa mindre enheter, gör ekonomisk möjligt att ta över	
Underprisöverlåtelse (köpa andelar, näringstillgångar under marknadsvärde)	Mindre kapitalintensivt för köparen	Förlust för säljaren, komplicerat	God relation till övertagaren	Kan utlösa kapitalvinstbeskattning
Avstyckning				
Arrende	Mindre kapitalintensivt, mer flexibilitet, mindre skuldsättning	Svårt att göra långsiktiga satsningar	Avtal, goda relationer	Ägarbyte av den arrenderade marken
Community supported agriculture (CSA) (konsumenter betalar fast summa/månad, får andel av skörden)	Producent och konsument delar på risk och vinst, tryggare	Konsumenter vet inte vad de får	Lokal förankring, goda relationer, social producent	Hitta villiga konsumenter
Driftsbolag/kooperativ	Dela på fasta kostnader	Mindre självständighet	God kommunikation, avtal	Hitta rätt personer att samarbeta med Förvärvslagen – ekonomiska föreningar svårt att få köpa jordbruksfastigheter
Producentkooperativ	Dela på fasta kostnader, gemensam förädling	Mindre självständighet	God kommunikation, avtal	Hitta rätt personer att samarbeta med

Kartläggning av tidigare arbete inom området

Där här är ensammanställning över det arbete som tidigare bedrivits för att öka andelen unga företagare i de gröna näringarna inom olika branschorganisationer samt myndigheter. Nedan presenteras arbetet i LRF:s projekt Ung och Grön, bondesokergard.se, Förenklingsresan, LRF Konsult, Konkurrenskraftsutredningen och Vägen till finansiering av ditt företag (LRF).

Projektet Ung och Grön

Bedrevs under 2013-2014 och var ett Leaderprojekt finansierat i sydost (Blekinge och Småland). Målet med projektet var att medverka till en ökad tillväxt på landsbygden, flera företag och flera personer som valde att bosätta sig på landsbygden. Målgruppen var människor i ålder 18-36 år som ville starta företag på landsbygden kopplat till de gröna näringarna, unga som sökte gård, mark eller företag att köpa, företagare som vill sälja eller avveckla sitt företag eller planerar för generationsskifte och aktörer i sydost som vill vara med och utveckla landsbygdsföretagandet.

Projektet syftade till att skapa en samverkansmodell för aktörer med vilja att utveckla landsbygdsföretagandet i Sydost, skapa mötesplatser där unga kan träffas för att diskutera affärsidéer och företagsfrågor, stimulera till nätverksbyggande och utbyte av erfarenheter, stimulera till nyföretagande via kunskapsförmedling, inspiration och respons på affärsidéer med målsättningen att fler ska våga starta företag. I genomförandeplanen fanns inspirationsträffar (livsmedel, skog, entreprenad, trädgård, etc), företagsskola i samarbete med Företagsteamet inom LRF Sydost, starta eget – ”kom-igång-hjälp” i samverkan med t ex Maskinringen eller Farmartjänst, erfagrupper (branschspecifika nätverk för erfarenhetsgrupper), gård söker ägare och nätverksbildande. Resultatet av projektet presenteras inom kort i en slutrapport till Leader.

Bondesokergard.se

Hemsida som matchar dem intresserade av gård med dem som har gård och vill lämna över. LRF Jönköping.

Förenklingsresan

Förenklingsresan tog fart under 2013 då Jordbruksverket, tillsammans med LRF och andra branschorganisation och myndigheter, besökte lantbrukare med olika produktion och i olika delar av Sverige. Resan syftade till att ta reda på vad lantbrukarna upplever som krångligt i vardagen och vad som kan förenklas. Utifrån resultatet togs en handlingsplan fram som omfattade åtgärder från Jordbruksverket, LRF, Länsstyrelsen, Livsmedelsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Sveriges kommuner och landsting samt Tillväxtverket.

Under ett år har Jordbruksverket, LRF samt myndigheter på central, regional och lokal nivå arbetat med de synpunkter som lantbrukare framförde under Förenklingsresan. Vissa åtgärder har blivit klara och fortsätter organisationerna att arbeta med under 2015. Förenklingsresan innefattar bland annat föransmälningar av kontroller, bättre bemötande, regelförenklningar, dokumentation, rapportering och samordning.

Förenklingsresan syftar bl.a. till att stärka hållbarheten i den gröna näringens företag samt att skapa framtidstro och en vilja att satsa bland de yngre företaget.

Gården byter ägare-LRF Konsult

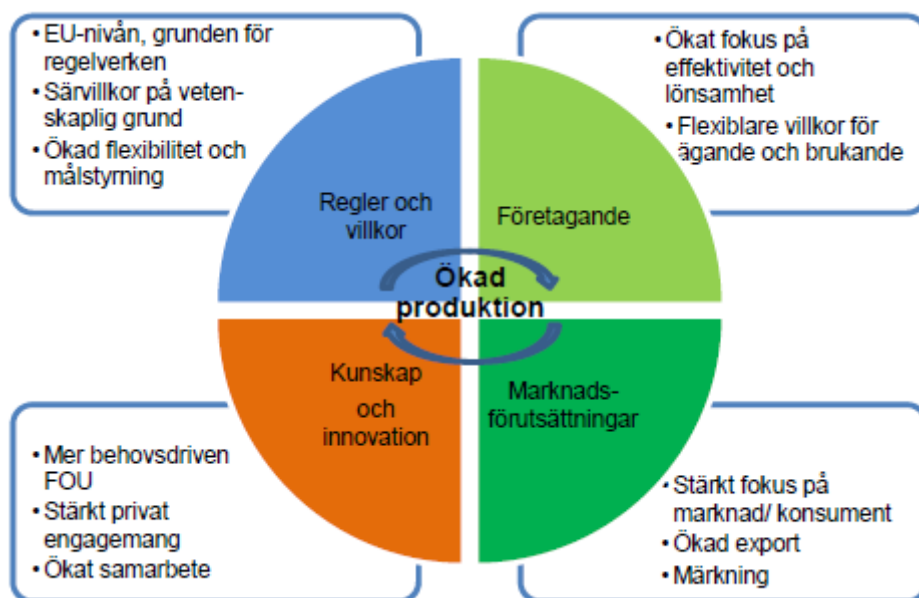
Gården byter ägare är en återkommande kampanj där LRF Konsult bjuder in till träffar för människor intresserade av att ta över en gård. Träffarna fokuserar på familjens förutsättningar, ekonomi, skatt och juridik. Information om generationsskifte vid ägarskifte finns i foldern Dags för ägarskifte? (<http://www.lrfkonsult.se/PageFiles/1258/Generationsskifte.pdf>). LRF Konsult erbjuder även rådgivning och har tagit fram en film om ägarskifte. (<https://www.dreambroker.com/channel/mpnwtysk/i2ijn5ea>)

Konkurrenskraftsutredningen

Utredningen syftade till att utreda förutsättningarna för en livskraftig jordbruks- och trädgårdsproduktion. Uppdraget bestod av två delar:

- Att belysa konkurrenskraften.
- Att ta fram förslag till strategi och åtgärder.

Utredningen har resulterat i ett antal rekommendationer som innefattar: utveckla en vision för 2030 om en hållbar, attraktiv och innovativ jordbruks- och trädgårdsnäring med en strategi för tillväxt och värdeskapande. Strategin ska delas in i fyra fokusområden: Regler och villkor; Företagande; Marknadsförutsättningar samt Kunskap och Innovation (se bild). Ett nationellt råd ska inrättas för att genomföra strategin och regeringen bör även ge i uppdrag åt berörda myndigheter att samverka och medverka till förbättrad konkurrenskraft inom sektorn genom en översyn av instruktioner och regleringsbrev.

Fokus inom området **Företagande** är att öka kompetensen och fokusera på produktionsprocesser, marknad, företagsledning och entreprenörskap. Förslag är att kunskap och utveckling inom byggnation samt ökad kunskap om riskhantering är prioriterat. Ägarbyte och delat ägande: Förslaget från utredningen är att Jordbruksverket får i uppdrag att (i samarbete med marknadens aktörer) skildra olika former av ägarbyten vid företagsöverlåtelser (fokus jordbruk och trädgård). Jordförvärvslagstiftningen: Utredningen föreslår att lagen ska ändras så att aktiebolag kan köpa

jordbruksmark. I dagsläget försvårar lagen och lantbrukare får ofta äga mark i ett enskilt bolag och bedriva jordbruksdriften i aktiebolag. Konsekvenserna ska utredas med hänsyn till skog och jordbruk, konkurrenskraft, resursanvändning, äganderätt, miljö samt sociala faktorer. Arrendelagstiftningen: Utredningen föreslår att regeringen beaktar Arrendeutredningens förslag (SOU 2014:32) om förändrat besittningsskydd vid sidoarrenden. Konkurrenskraftsutredningen föreslår, till skillnad från Arrendeutredningen, att full avtalsfrihet ska råda vid fastställande av arrendeavgiften.

Inom området **Regler och Villkor** fokuserar utredningen på produktionsmedelsskatter och arbetskraftskostnader. En analys av produktionsmedelsskatters effekter ska göras och arbetsgivar- och ledarutbildning erbjuds företagare inom jordbruks- och trädgårdsnäringen.

Djurskyddslagstiftningen ska ses över och anpassas och konsekvenserna av slopad förprovning ska utredas. Handläggning och godkännande av växtskyddsmedel ska ses över. Handläggning av tillstånd och anmälan av verksamheter med animalieproduktion ska utforskas.

När det gäller **Marknadsförutsättningar** får Konkurrensverket i uppdrag att löpande analysera marknadskoncentrationen i livsmedelskedjan. Export ska prioriteras genom öka andelen exportmarknader och kompetensutveckla små- och medelstora företag inom exportområdet. Konsumtion och offentlig upphandling ska främjas genom en sammanställning av svensk produktion (av svj och slv).

Forskning och Innovation är ett fokusområde där bättre produktionsprocesser, företagande och marknadskunnande är exempel på prioriterade kunskapsområden. Aktörer såsom Formas och SLU ska tydligt redovisa vilken andel av anslagen som går till behovsdriven forskning och visa hur de arbetar med näringen och vilken effekt det gett. Branschorganisationer, näringsliv, rådgivning, lärosäten och privata företag behöver öka sitt engagemang i forskningen. Rådgivningen behöver utvecklas för att stärka primärproduktionen inom företagandet.

Vägen till finansiering av ditt lantbruksföretag- LRF

Detta är en guide för den som är, eller vill bli, företagare i de gröna näringarna och som är i behov av inspiration och tips kring olika finansieringslösningar och affärsmodeller vid skifte eller expansion av din verksamhet. Guiden listar olika finansieringskällor och vad lantbruksföretagare bör tänka på när i valet av finansieringstyp. Guiden tar också upp affärsmodeller som kan reducera den finansiella risken samt listar fiktiva exempel på hur de olika affärsmodellerna kan användas.

Slutsatser

Problemet med den minskande andelen unga företagare verkar vara det glapp som uppstår mellan den dåliga lönsamheten idag och det framtida förutspådda behovet. Det är inte tryggt att bli grön företagare idag, eftersom det både kräver stora ekonomiska insatser samtidigt som framtiden förutspås vara osäker och avräkningstiden på gjorda investeringar är lång. I detta glapp riskerar vi att tappa mycket kunskap, infrastruktur och marknadsandelar. I ett kortsiktigt perspektiv är det inte en bra satsning att ta över många olika sorters jordbruk, samtidigt finns en stor enighet i branschen, inom politiken och inom forskningen att de gröna näringarna kommer att ha fortsatt stor och troligtvis ökad betydelse i framtiden. Det kortsiktiga perspektivet är det som styr individens val, medan det långsiktiga intresset är kopplat till samhällsintresset. Vårt uppdrag i denna arbetsgrupp kan tolkas som att det syftar till att få individer att välja enligt samhällsintresset trots att det ur ett individuellt perspektiv inte är rationellt.

När vi kopplar dessa samhällstrender och förutsättningar till de val unga människor har att bli företagare inom gröna näringarna eller satsa på andra försörjningskällor är det inte förvånande att se att få väljer denna otrygga framtid. Det är främst de unga som är ideologiskt drivna eller har en gård att ärva som tar steget att satsa på grönt företagande. Dessa faktorer gör urvalet av unga som kan tänka sig att bli gröna företagare väldigt begränsat. De goda exempel vi lyfter borde därför fokusera på att lyfta unga som valt att bli gröna företagare trots att de inte haft en gård att ta över, samt gröna företagare som hittat ekonomiska modeller som relativt snabbt skapat lönsamhet och hållbar försörjning utan alltför stora lån. På så sätt kan vi få en större grupp unga att identifiera sig och börja se sig som potentiella gröna företagare och breddar därmed målgruppen.

Vad vi borde fokusera på för att öka antalet unga gröna företagare är att lyfta exempel på hur man kan ta över eller nyetablera företag inom de gröna näringarna utan att ta alltför stora ekonomiska risker, samt hur man kan inrikta sin verksamhet så att den blir lönsam tidigare. Det borde även stärka vår sak att använda argumentet att det är långsiktigt klokt att satsa på gröna näringar, och koppla detta till ökat globalt livsmedelsbehov samt behov av att anpassa oss till klimatförändringar.

När det gäller ägarskiften är många gårdsägare besvikna över att barnen inte tar över. Delägarskap och gradvisa skiften har traditionellt sett oftare skett inom familjen, och varit det som gjort att det varit möjligt för unga att ta över tidigare. Det vi borde angripa här är den normen, och visa på exempel där människor använt gradvisa ägarskiften trots att det inte finns några släktband. Det är också viktigt att de unga som ska ta över har kompetensen att göra det bra. Om vi vill att fler unga som inte växt upp på en gård ska kunna välja att bli gröna företagare lägger det större krav på utbildningarnas omfattning och kvalitet.

Arbetsgruppens fortsatta arbete

Baserat på vår förstudie har vi valt att inrikta det fortsatta arbetet på lyfta goda exempel på ägarskiften. Dessa goda exempel kommer att väljas ut noga efter kriterier som vi satt upp utifrån den kunskap vi samlat i denna rapport. Vi ser att det är viktigt att belysa och lyfta ägarskiften som skett utanför familjen. Dessa ägarskiften är underrepresenterade i media och som goda exempel idag, men de är nödvändiga för att kunna säkerställa en god återväxt i de gröna näringarna. Idag är det svårt för unga att bli lantbrukare eftersom marknaden är instabil och det är svårt att planera produktion och investeringar. Det krävs ett stort kapital som de flesta unga inte har. Med den höga belåning och de höga markpriser som är idag är det nödvändigt att hitta andra lösningar än marknadsförsäljning för att unga lantbrukare ska kunna köpa gård. Vi är intresserade av att lyfta exempel på unga företagare inom de gröna näringarna som har lyckats få lönsamhet, har en god arbetsmiljö samt har lyckats få kapital att satsa i verksamheten. Vi är särskilt intresserade av att hitta exempel som går att generalisera och inte endast beror på särskilt lyckosamma omständigheter. Vi hoppas att vårt arbete ska generera mer kunskap om vilka modeller för ägarskiften som är hållbara ur ett ekonomiskt och socialt perspektiv på kort- och lång sikt. Vi kommer att koppla de praktiska exemplens arbete till de politiska satsningar som görs inom Landsbygdsprogrammet samt i arbetet med den nationella livsmedelsstrategin.

Litteratur

- Boehlje, M.D. och Eidman, V.R. 1984. *Farm management*, John Wiley & Sons Inc, Toronto, Ontario, Canada.
- Brännström, Joel; Waldehag, Henning. 2008. *Ägarskiften I fåmansföretag – En studie om problemen vid ägarskifte*. Kandidatuppsats, Handelshögskolan vid Umeå universitet
- Clarke, J:B, 2009. *A comparison of sharemilking and equity management as pathways to farm ownership*. Ag.Sci, Duntroon
- Danielsson, D och Sund L, 2010. *Familjeägda aktiebolag och generationsskiften – En översikt med empirisk data*. Iustus förlag, Uppsala
- Fransson, J; Stiernström, A; Andersson M (red). 2013. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens tidskrift nr 3 2013*. Hur gör vi 2063? Framtidsprojektet – Ett tankeexperiment om naturresursbruket 2063.
- Hilmerby, Ankie och Sundin Lundberg, Anna. 2012. *Alternativ vid ägarskiften i lantbruk – en studie av processen vid genomförandet*. Kandidatuppsats, SLU.
- Johansson, S-E och Falk, M. 1998. *Ägarskiften i företag*. Ekerlids förlag och NUTEK, Stockholm.
- Johansson, Erik and Persson, Kristoffer, 2013. *Från maskinsamarbete till driftsbolag : en studie av beslutsprocessen*. Kandidatuppsats, SLU
- Karlsson, Ingemar. 2006. *Särskild gåva, underprisöverlåtelse och fission*. Magisteruppsats, Jönköping International Business School
- Rydmer, Lotta (red). 2014. *Inspel till en svensk livsmedelsstrategi*. Framtidens lantbruk, SLU